

Za drugo, med vsemi obdobji najdaljše, to je čas socialističnega političnega sistema, bo predmet raziskave usmerjen v sistem oblasti kot ene od pglavitnih komponent politične zgodovine in posredno tudi kulturne. Pozornost bo namenjena osnovnim pojavnim oblikam politične oblasti (ljudska demokracija, samoupravljanje, socialistična demokracija), organiziranosti in načinu delovanja, nosilcem oblasti, volitvam, sodni oblasti ipd. Prav tako bo pozornost namenjena odnosom oblasti v posemeznih razvojnih obdobjih do tistih sil, ki so se pojavljale kot njen politični nasprotnik, nadalje njihovemu obsegu, metodam delovanja in učinku. Obravnavan bo tudi razvoj kulturnih ustanov in značilnosti kulturne politike, še posebej nastanek idejnih alternativ in političnih skupin. Preučiti bo treba spreminjajoče se odnose države-oblasti do katoliške cerkve in vernikov in mednacionalne odnose v večnacionalni jugoslovanski skupnosti. Zadnje zlasti iz zornega kota raziskave delovanja federativne države in vloge Slovenije v njej, v zunanji politiki pa vprašanje meja in odnosa s sosednjimi državami. Skratka, rezultati preučevanja politične in kulturne preteklosti celotnega eno in pol stoletnega obdobja bodo pokazali tudi vse tiste silnice, ki so na eni strani specifične za slovenski narod in na drugi prepletene s kontekstom preteklosti evropskih narodov oziroma držav.

Dr. Anka Vidovič-Miklavčič

Gospodarska in socialna zgodovina Slovencev 1848-1991

Gospodarska in socialna zgodovina Slovencev v zadnjem poldrugem stoletju je obsežen in zahteven program. Obsežnost in zahtevnost ne izvira samo iz dejstva številčno skromne kadrovske zasedbe, temveč predvsem iz širine in vsebinske pestrosti teh dveh raziskovalnih področij. Dejstvo je, da gospodarska in socialna zgodovina v bistvu pokrivata večino človeških dejavnosti in okoliščin, ki opredeljujejo človekovo življenje v času in prostoru. Spoznanje in zavedanje o širini in vsebinski pestrosti te dimenzije je, kar je treba posebej izpostaviti, zgodovinarje in zgodovino pisje odmaknilo od običajnih raziskovalnih shem. Tako je bil v zadnjih desetletjih znotraj zgodovino pisja prav na področju gospodarske in socialne zgodovine narejen izjemno velik napredek. Ta napredek je viden tako v obsegu in kakovosti raziskav, kakor tudi ali predvsem v izjemni tematski razširitvi in poglobitvi raziskovalnega področja. Ravno tako je bil narejen velik metodološki napredek.

Tudi slovensko zgodovino pisje ni moglo mimo teh razvojnih smernic v Zahodni Evropi. Sledilo je temu razvoju, pa čeprav obotavljajoče in z majhnimi koraki, a vendarle. Večji zagon je zaznaven v zadnjem desetletju. Tako se je tudi v Sloveniji v skladu s tujimi vzori povečal raziskovalni interes, odpirali so se novi raziskovalni problemi, spreminjali in modernizirali so se metodološki prijemi. Ti procesi, od zunaj so bili in so vidni v povečanem številu raznovrstnih objav, predstavljajo podlago, ki nam omogoča pristop k ambicioznemu in dolgoročno zasnovanemu raziskovalnemu programu o gospodarski in socialni zgodovini Slovencev v drugi polovici devetnajstega in v dvajsetem stoletju.

Časovne koordinate zamejujejo raziskovalno obdobje na čas stopetdesetih let, ki na prvi pogled ni dolga doba. A če vemo, da v grobem to predstavlja kar desetino obdobja, ki ga Slovenci preživljajo na tem prostoru, se dolgost vendarle potrjuje. Dolgost te dobe še dodatno utrjuje dejstvo, da se je v tem času Slovencem nakopičilo zelo veliko zgodovine, kar velja tudi za gospodarsko in socialno plat življenja. V tem času so se v sorazmerno kratkih presledkih menjavale krize in konjunktura, z njimi pa države in družbene ureditve, neizogibno tudi plačilna sredstva, gospodarska politika in položaj Slovenije, družbene spremembe in spremembe življenjskega okolja in stila so bile velike. Vse to je od slovenske družbe kot celote terjalo nenehno prilagajanje in iskanje rešitev, da bi dosegla dolgoročno ravnotežje. Iskanje ravnotežja znotraj systemskega okvira, ki so ga določale tri države s precej različno gospodarsko in socialno politiko, je potekalo skozi procese gospodarskega in družbenega prestrukturiranja.

Hkrati predstavlja raziskovalni program gospodarske in socialne zgodovine z upoštevanjem vzročno posledične povezanosti gospodarskih in socialnih sestavin v človeškem življenju na makro in mikro ravni dopolnitev in nadgraditev dosedanjega dela na področju gospodarske in socialne zgodovine. K temu velja pridružiti še posebno proces oblikovanja slovenskega gospodarskega sistema in integracije slovenskega ozemlja v enoten gospodarski prostor v različnih systemsko političnih okvirih ter ob tem potekajoč prehod iz agrarne v industrijsko družbo z vsemi posledicami na socialnem področju.

Ker je raziskovalni program o gospodarski in socialni zgodovini Slovencev zasnovan vsebinsko široko, naj tukaj naštejemo le nekatere od tem, ki spodbujajo raziskovalno žilico in s katerimi se bo spopadala naša raziskovalna skupina. Poleg tako imenovanih klasičnih gospodarsko-socialnih tem, kot so industrializacija, komercializacija gospodarjenja, gospodarska in socialna politika, razvojna linija kmetijskih dejavnosti, vzpostavljanje finančnega sistema in institucij finančnega posredništva, razvoj obrti, trgovine, davčni sistemi, demografski razvoj, bomo vnesli še nekatere druge vsebinske poudarke. Tako se bomo posvečali tudi podjetništvu in s tem povezanim vprašanjem financiranja gospodarske pobude, sistemom vodenja in upravljanja slovenskega gospodarstva, vprašanjem načinov in poti oblikovanja gospodarskih elit v Sloveniji in njihovim medsebojnim zvezam ter povezavam s političnimi strankami, ukvarjali se bomo tudi z vsebino in kakovostjo gospodarjenja na slovenskih tleh, tehnološkim napredkom slovenskega gospodarstva, poskušali pa bomo dognati tudi spreminjanje gospodarskih vrednot oziroma kolizijo med javno proklamiranimi vrednotami in dejanskim stanjem ter njihov vpliv na gospodarski in socialni razvoj. Nadalje bodo v okviru socialnih tem v ospredju vsebinsko sila pestre raziskave, ki jih zgodovinarji prepoznavamo pod pojmom "vsakdanjega življenja". Načrtujemo tudi spodbuditev raziskav družbene neenakosti na osnovi spola, stanu in premoženja, ter tudi t.i. ženske študije, to je osvetlitev ekonomske in družbene vloge žensk v slovenski preteklosti.

Naštevali bi lahko še dolgo časa, vendar menim, da sem že dovolj nazorno opredelil vsebinsko širino in globino raziskovalnih tem in nalog, ki čakajo našo skupino. Dosledno uresničevanje načrtovanega pa bo v prihodnosti omogočilo tudi preseganje sedanjih razmer. Te pa so take, da v slovenskem zgodovinopisju nimamo v knjižni obliki sintetično napisanega pregleda gospodarskega in ravno tako ne pregleda socialnega razvoja Slovencev v retrospektivi od srede devet-

najstega stoletja naprej do današnjih dni. Te praznine ne moreta zapolniti niti dve gospodarski zgodovini Slovencev, ena bolj ambiciozna, druga pa zaradi svojega namena manj. Obe sta delo domačih avtorjev, izšli pa sta samo v angleškem jeziku.

Dr. Žarko Lazarević